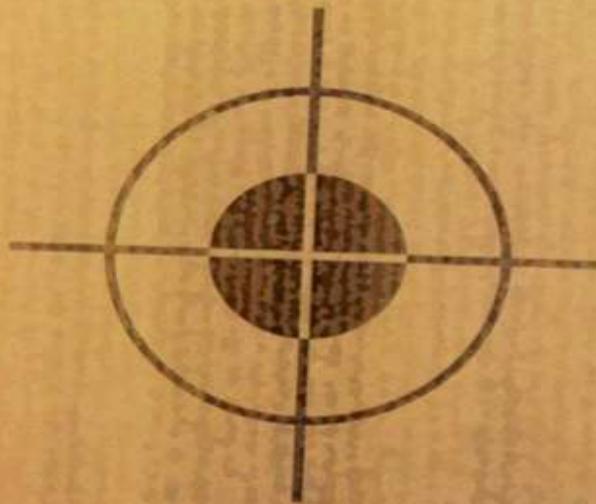

مفاهیم دفاع و جنگ نرم
در پرتو

عصر اطلاعات

کتاب اول

داود رمضانی

مدرس دانشگاه

مفاهیم دفاع و جنگ نرم

در پرتو نهج البلاغه

کتاب اول

نویسنده

داود رمضانی

مدرس دانشگاه

تقدیم به :

پیشگاه انسان کامل و چشمه جوشان

علم و دانش، امام علی (ع)

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۷	مقدمه
۱۱	شناخت دشمن و فتنه گران
۱۴	راه‌های تفرقه و فتنه‌انگیزی
۱۴	۱- ایجاد اختلاف و پراکندگی (فرافکنی)
۱۶	چگونگی رفتار با فتنه گران و دشمنان
۱۹	پیمان شکنی
۲۱	انحراف از حق
۲۳	خیانت به امانت
۲۵	سستی در فرمان برداری و عزم جهاد
۲۸	نفاق و دورویی و دنیا طلبی
۳۰	عدم پیروی و اطاعت از ولایت (رهبری)
۳۲	مکر، حيله و شبهه افکنی
۳۵	بدعت گذاری

۳۷..... توجه به غیر خدا

۴۰..... خودسر و خودرأی بودن

۴۲..... ظلم‌پذیری، امر به منکر و نهی از معروف!

۴۴..... عواقب فتنه‌انگیزی در جامعه

۴۷..... منابع:

به نام خدا

مقدمه

فارغ از همه ویژگی‌های بارز و منحصر به فرد نهج البلاغه، که از عمق وجود امام علی (ع) منشاء گرفته است، آنچه ما را بر آن می‌دارد تا از این کتاب گرانها به مسأله دفاع و جنگ نرم پردازیم، وجود مباحث تخصصی در این زمینه است، که تنها با بهره‌گیری از دانش لازم، می‌توان درباره موضوعات آن از نهج البلاغه به عنوان مرجع استفاده کرده و بهره لازم را ببریم.

عبارت دفاع و جنگ نرم شاید در ابتدا، تداعی کننده نوعی مبارزه به نظر برسد اما واقعیت این است که ابزار این جنگ از نوع تهاجمی و اسلحه سرد یا گرم نیست که آثار آن کشته شدن و زخمی شدن افراد مشارکت کننده در جنگ به طور مستقیم باشد، بلکه این جنگ که با نرمش و ظرافت همراه است، به صورت فرسایشی می‌تواند صدمات به مراتب بیشتری را به یک جامعه وارد کند و حتی طول زمان تأثیر آن نیز بیشتر از یک جنگ مقابل هم

است. البته گستره و تاثیرات این نوع از جنگ و یا دفاع از آن بسیار زیاد است که در ادامه به بیان آن می‌پردازیم.

حال این سؤال پیش می‌آید، که نقش ما و جامعه ما در مقابل جنگ نرم

چیست؟

حقیقت این است که در چنین وضعیتی ما در ابتدا به دنبال دفاع نرم خواهیم بود، و در تقابل با دشمن نیز ناچار به جنگ نرم متوسل خواهیم گشت.

جنگ نرم در واقع یورش به فرهنگ، اندیشه، اخلاق، علم و مکتب یک جامعه است. که به آرامی و بدون تنش‌های ظاهری صورت می‌گیرد، در چنین حالتی حضور افکار شیطانی از سوی دشمنان قسم خورده بیشتر مشهود می‌گردد، امروزه جوامع بسیاری درگیر چنین مبارزه‌ای هستند و معمولاً جوامع دارای فرهنگ غنی و ریشه دار، بیشتر مورد آماج دشمنانشان قرار می‌گیرند، تا مسیر استثمار آنان راحت تر فراهم گردد، جامعه ما نیز دارای تاریخی کهن و سرشار از حماسه‌های بزرگ مبتنی بر آداب و فرهنگ متعالی

است و در این میان اسلام و به خصوص تشیع غنای بیشتری به فرهنگ دیرین ایران بخشیده است.

در بین همه منابع فرهنگی و دینی ما کتاب قرآن و پس از آن نهج البلاغه از محتوای کامل و زیبایی‌تری برخوردار است، و انتخاب موضوع مورد نظر در این کتاب، که بهره‌ای از اقیانوس علم و کلام امام علی (ع) می‌باشد، می‌تواند راهگشای مفیدی برای علاقه‌مندان به این مبحث یعنی جنگ نرم باشد.

بی‌تردید مشارکت و فرماندهی جنگ‌های متعدد، سکوت ظاهری، مدبرانه و عکس‌العمل‌های منطقی و تأثیرگذار امام، که قرن‌ها توانسته است پایه‌های حکومت ظالمان و غاصبان و منادیان مبارزه با حق را بلرزاند، می‌تواند خود حاکی از روش عالمانه دفاع و جنگ نرم باشد، که به مدت ۲۵ سال عمر شریف آن حضرت را شامل گردیده است.

بدون اغراق می‌توان گفت کتاب ذی‌قیمت نهج‌البلاغه، که به همت عالم بزرگ سید رضی، در سال ۴۰۰ هجری شمسی فراهم گردیده و توسط اندیشمندان بزرگ دیگر تعمیق یافته، می‌تواند به عنوان بزرگ‌ترین و مهمترین کتاب مبانی در مرجع دفاع و جنگ نرم نامیده شود.

از این رو در ادامه به بیان مطالب و تجزیه و تحلیل مباحث مرتبط با آن خواهیم پرداخت. شایسته می‌دانم از دوست گرانقدرم جناب آقای دکتر علیرضا حاجی آخوندی که در بازبینی این کتاب مرا را یاری نمودند و همچنین از دوستان دیگر جهت پیگیری چاپ این کتاب تشکر و تقدیر نمایم. به تردید این مقوله بدون اشکال نبوده و از همه خوانندگان محترم خواهشمندم نویسنده را از نظرات ارزنده خود بهره‌مند سازند.

داود رمضانی

مدرس دانشگاه

Email:ramezani54@aut.ac.ir

شناخت دشمن و فتنه‌گران

اگرچه بارها تاریخ، دوران تقریباً مشابهی را پشت سر گذاشته است و در آن وقایعی یکسان و با اندکی تغییر اتفاق افتاده است اما همواره عبرت‌پذیری جوامع از تاریخ و تجربه‌های ناگوار آن چندان مورد توجه قرار نگرفته است و همین موضوع اشتباهات مکرر را بوجود آورده اند به همین مناسبت در این فصل به شناسایی دشمن و فتنه‌گران از منظر امام علی (ع) خواهیم پرداخت.

سه ویژگی اصلی افراد مفسد و طغیان‌گر، که حرکت واقعی آنان را مشخص می‌نماید عبارت است از:

- کاشتن تخم گناه و فتنه که برگرفته از نیت دشمنی و عناد می‌باشد.

• ترویج و گسترش آن (آبیاری با غرور و فریبکاری) و

دامن زدن به تردید و فرافکنی

• و سرانجام ابتلای افراد به رنج و سختی و عذاب که نتیجه

غایی و نهایی حرکت‌های گذشته آنان می‌باشد. (خطبه ۳،

ص ۲۹)

ویژگی‌های بیان شده در افرادی مشاهده می‌شود که خود را راس اصلاحات و انقلاب بزرگ صدر اسلامی می‌دانستند و افتخار همنشینی با پیامبر اسلام (ص) را همواره موجب مباهات و اعتبار می‌پنداشتند. و در این وادی، امام که جایگاهش در حکومت اسلامی به مثابه محور آسیاب به آسیاب است؛ و سیل علوم از دامن کوهسار وی جاری، و مرغان دور پرواز اندیشه‌ها، به بلندای همت او قدرت پرواز ندارند، ردای خلافت را رها نموده، و در محیط خفقان زا، و تاریک آن عصر، صبر و بردباری را خردمندانه‌ترین روش برای حرکت مدافعانه و ترویج حق برمی‌گزینند، اگرچه این حالت گویای دوران سختی و مشقت درد برای امام می‌باشد. (خطبه ۳، ص ۲۹)

این وقایع و توطئه‌های مشابه پرده‌ای از جنگ نرم را در تاریخ به نمایش گذاشته است، که در دوران‌های دیگر نیز نمونه‌هایی از آن تکرار گشته است.

راه‌های تفرقه و فتنه‌انگیزی

۱- ایجاد اختلاف و پراکندگی (فرافکنی)

از نمونه‌های بارز شکست جوامع گوناگون، به‌ویژه جامعه اسلامی در فراز و نشیب مسیر تاریخی خود، اقدام دشمن و فتنه‌انگیزان برای ایجاد تفرقه و اختلاف در بین افراد جامعه بوده است، آنچه بیش از پیش، آماج هدف جنگ نرم دشمنان بوده است؛ وحدت و یکپارچگی جامعه و به‌ویژه ملل اسلامی می‌باشد. و توصیه امام (ع) این است که:

ای مردم، امواج فتنه‌ها را با کشتی نجات (اهل بیت) درهم شکنید، و از راه اختلاف و پراکندگی بپرهیزید و نشانه‌های برتری

جویی و تفاخر را رها نموده و با یاران همراه شوید. (خطبه ۵،

ص ۳۳)

این جملات بیانگر لزوم وحدت، یکرنگی و دوری از ایجاد طبقات فرهنگی و اقتصادی در یک جامعه مطلوب است.

آثار تفرقه و فتنه‌انگیزی، خشنودی شیطان و دشمنان است، چرا که دشمن در پوست دوستی، به تلاش خواهد پرداخت؛ و تفرقه‌انگیزی را بنای کار خود خواهد کرد، جدایی انسان‌هایی که دارای یک هدف، آرمان و مکتب هستند، در واقع گسستن حلقه‌های یک زنجیر به هم متصل برای نگاه‌داشتن یک پل است، که سرانجام آن، فرو ریختن پل می‌باشد پس نباید دشمن را در هر وضعیتی کوچک و ضعیف دانست. به قول سعدی شیرازی که اینگونه می‌گوید:

**دشمن چو از همه حیلتی فرو ماند، سلسله دوستی بجنباند، پس
آنگه به دوستی کارهایی کند، که هیچ دشمن نتواند.**

۲- چگونگی رفتار با فتنه گران و دشمنان

الف) عقب نشینی نکردن از هدف

آن گونه که خداوند بزرگ در قرآن اشاره می‌فرماید:

در گفتار و کردار ابراهیم(ع)، کسانی که با خدا دشمنی می‌ورزیدند، و مشرک بودند، و به فتنه انگیزی می‌پرداختند، را ببینید که ابراهیم(ع) و پیروانش چه رفتاری داشتند، چرا که گفتند، اگر ایمان نیاورید، این دشمنی ادامه دارد و این دشمنی با کافران، جلوه محبت و فرمان برداری خداوند است. و به همین دلیل ایشان (ابراهیم و پیروانش) در برخورد با دشمنان الگوی شما هستند.

و این بیان حاکی از استقامت و راسخ بودن در برابر آماج دشمنان است که با تمام قوای خود در صدد ایجاد شکاف بین مومنان است.

ب) عزت در برابر دشمن

عزت و سربلندی به مفهوم این است که در سختی‌ها، با تدبیر و پیشه ساختن صبر به دشمن روی نیاورده و از آنها طلب کمک ننمایند و به فرموده

امام باقر(ع): از دشمن یاری نجسته و از آنان توشه و آذوقه طلب نکنند.

این موضوع در نگاه جمعی تلاش برای خود کفایی و تصمیم برای پیشرفت و تعالی جامعه اسلامی است، که توجه به دانش و صنعت و پیوند عملی این دو را باید سرلوحه برنامه‌های خویش سازد.

ج) آمادگی دفاعی مستمر

هوشیاری و آمادگی در برابر ترفندها و حلیه‌های دشمنان که خداوند منان در آیات بسیاری در قرآن خردمندان را بدان سفارش نموده است، و این وضعیت در حالت دفاع و جنگ نرم که دشمنان در مقابله غیر تهاجمی قرار دارد اهمیت بیشتری می‌یابد آمادگی جسمی، روحی و آگاهانه افراد جامعه، سد محکمی در برابر زیاده خواهی و وسوسه‌های شیطانی خواهد بود.

د) پرهیز از همراهی و همدلی با دشمن

کمک به ترویج مرام و فرهنگ دشمن می‌تواند در دراز مدت صدمات مهلکی را بر پیکر نظام اسلامی و مبانی اعتقادی افراد جامعه وارد سازد از

اینرو جلوگیری از تفکر و اندیشه دشمنان بسیار حائز اهمیت است. چنین اندیشه ای به معنای فرو رفتن در پيله خویشتن و دوری جستن از ارتباط با دیگر جوامع نیست، بلکه نوع ارتباط و عزتمندی با رعایت احترام متقابل بسیار پسندیده و چه بسا ضرورت دارد اما جلوگیری از تحت سلطه قرار گرفتن و فراهم نمودن زمینه برتری دیگران و به ویژه دشمنان شناخته شده جامعه از مبانی اعتقادی اجتناب ناپذیر است.

پیمان شکنی

امام علی (ع) با بیان مطالبی همواره از پیمان شکنی یاران دیرین خود، لب به شکایت می‌گشاید و بیعت کنندگان را از گروهی می‌داند که ولایت آنان از قلب و درون وجودشان نبوده است، اگر چه در دورانی مانند ستارگانی درخشیده اند اما کاری از پیش نبرده و سرانجام سست گردیدند و گامهایشان به تزلزل در آمد و در این بین از طلحه و زبیر به عنوان یارانی این چنین یاد می‌کنند، و به تعبیر امام افراد متعهد و استوار بر پیمان همانند کسانی هستند که بی‌ادعا بر آنچه عهده بسته اند عمل نموده‌اند چنانکه جمله نغز امام در این باره مصداق زیبایی دارد ما این گونه نیستیم تا عمل نکنیم، رعد و برقی نداریم و تا نباریم، سیلی جاری نمی‌سازیم.

آیا به راستی تاریخ عصر ما نیز گواه تکرار این حوادث نیست و به تجربه از گذشتگان، ما را ثابت قدم در عزم و اراده، آگاهی و عهد قلبی و ایمانی استوار ساخته است، و در این بین افراد برجسته و به ظاهر عالم و یا دانشمند که احکام و قرآن را با امیال و خواسته‌های درونی خویش تفسیر نموده اند، از همه خطرناک تر و زشت ترند. (خطبه ۱، ص ۸۷)

اگر قوانین و پیمان‌های الهی در بین مردم دچار خدشه شود، آنگاه زمام امور به دست افرادی خواهد افتاد که به شبهات عمل می‌کنند و در شهوات غوطه خواهند خورد و آن روز ستمگران جایگاه حقیقی جانشینان الهی را غصب خواهند کرد و این جملات از مضامین کلام حضرت امیر (ع) است. (خطبه ۱۰۶، ص ۱۴۹)

شکست نهضت‌های بزرگ در تاریخ معاصر ایران نیز فارغ از عوامل مختلف، بیشتر به دلیل پیمان شکنی یاران، همفکران و نزدیکترین افراد به رهبران آن نهضت بوده است نمونه بارز آن قیام و نهضت جنگل، مشروطیت و دولت آزادیخواه مصدق بوده است.

انحراف از حق

گروهی از این افراد شیفته قدرت و به دنبال حيله و تزوير هستند، مردم را نیز همانند خود گمراه می کنند و در فتنه انگیزی همراه و یار خویش می سازند، گویی خداوند آنها را به حال خویش رها ساخته و از راه راست دور افتاده اند. نمونه های این افراد که با وعده های دروغین و از خود ساخته، مردم را در ورطه گمراهی و فساد کشانده اند همواره وجود داشته اند.

در عصر امام علی (ع)، شاخص ترین فرد با ویژگی های گفته شده معاویه بوده است که حتی نماز جمعه را در روز دیگری (چهارشنبه) به جای می آورد ولی مورد اعتراض واقع نمی شد.

و در عصر کنونی ادیان نو ظهور و مکاتب انحرافی از آشکارترین نمونه‌های یاد شده می‌باشد.

گروه دیگر، افرادی هستند که با توجیحات انحرافی خود مجهولاتی به هم بافته‌اند و در میان انسان‌های کوتاه فکر جامعه، جایگاهی فراهم کرده‌اند، در تاریکی فتنه فرو رفته‌اند و از مشاهده صلح و صفا بین مردم ناتوانند، برخی آنان را **عالم** نامیده‌اند، که البته این گونه نیستند، و تنها از این آراستگی با تزویر جامه‌ای ساخته‌اند که افکار ناپخته خود را به دیگران القاء نموده و این گونه جماعتی را پیرو خود نموده‌اند که همانند خویش گمراه و بی‌سامان سازند. اشعث بن قیس در دوره‌های مختلفی نقش چنین عالمان متزور را در سپاه امام بازی نمود و منشاء مشکلات بسیاری برای امت اسلام شد. (شرح نهج البلاغه، ج ۲، ص ۲۷۹) امام علی (ع) از این گروه به بدترین انسان‌ها، یاد نموده‌اند. و چه بسیارند افرادی که در این دو گروه جای گرفته‌اند. (خطبه ۱۷، ص ۴۱)

خیانت به امانت

خیانت در امانت فارغ از چگونگی و ارزشی که دارد همواره موجب نکوهش خائن از سوی دیگران است، چه این خیانت به فرد باشد و یا جامعه، و اگر خیانت به امانت الهی باشد نفرین ابدی را برای خویشتن خریده است.

آنچه از مضمون سخنان امام بر می آید، تأکید بر حفظ امانت الهی به مردم است و حاکمیت اسلامی، امانتی است که بر اثر نافرمانی از ولی زمان، دچار آسیب خیانت شده و دوری از ریسمان وحدت الهی را موجب می گردد و عزم مخالفان را در رواج فساد و خرابی در بلاد مسلمانان دو چندان می کند، این موضوعی است که در هر زمان باید به آن توجه وافر شود و افراد مسئول و

نخبگان در هر جایگاهی در این باره وظیفه سنگین تری را بر دوش دارند.

(خطبه ۲۵، ص ۴۹)

امانت ابعاد مادی و معنوی دارد و عدم احقاق آن آثار منفی بر افراد جامعه را در بر دارد. این موضوع از حفظ آبروی افراد، رازداری، شهادت دادن، رعایت عدالت اجتماعی و حقوق افراد، حفظ اموال کشور و حکومت و دیگر موارد را در شئون الهی و مردم شامل می‌گردد.

امام در حکومت خود، کارگزاران را به حفظ امانت توصیه می‌کند و به افراد خیانت کار نیز هشدار می‌دهد و عذاب الهی را گوشزد می‌نماید و آن را رأس امور مسلمانی می‌داند.

به نظر می‌رسد، افول و آسیب جدی به هر حکومتی عدم توجه به امانت داری منابع عمومی و ایجاد امنیت برای خیانت بیشتر در جامعه است که منجر به از دست رفتن اطمینان و اعتماد مردم و در نهایت فروپاشی حاکمیت آن جامعه می‌شود.

سستی در فرمان برداری و عزم جهاد

در مقایسه با تقابل و جنگ شامیان و کوفیان، امام یکی از مسائل مهم در شکست کوفیان را کوتاهی و سستی در فرمان برداری از رهبری نام می برد و بهانه تراشی هایی که برای فرار از جهاد در راه خدا، سرانجام باعث پیروزی دشمنان می شود، از این رو در فتنه انگیزی دشمنان سست کردن ایمان مسلمانان، از مهمترین روشهای تضعیف روحیه حق طلبی و جنگ آوری به شمار می آید. (خطبه ۲۸، ص ۵۳)

یکی از نتایج سستی در امر جهاد، پذیرفتن بدبختی به جای سربلندی و عزت است و جامعه ای که خواهان ذلت و ظلم پذیری است باید در زیر بار زورگویی ها کمر خم نموده و تسلیم خواسته های ظالمانه دشمن شود، و به

واقع دشمن با همت فراوان در تلاش است تا فرهنگ خودباوری جهاد و استقامت را در جوامع دارای اصالت فرهنگی و مذهبی به ویژه جامعه مسلمان، کم رنگ و بی محتوا جلوه دهد و به جای آن با دنیا طلبی و تخدیر افکار، فضای انحطاط و انحراف را تخم افشانی نماید، در این باره امام (ع)، بارها مردم کوفه را به چنین سرنوشتی نکوهش و سرزنش نموده و در یکی از خطبه‌ها فرمود:

به خدا سوگند، شما در خانه‌ها فراوان، و زیر پرچم‌های

میدان نبرد اندکید. (خطبه ۳۴، ص ۳۴)

حفظ آمادگی و باور غیرت و دلیری در امر جهاد، پس از ایمان به خدا و اعتقاد به آیین پاک اسلام می‌تواند بزرگترین رمز پایداری فرهنگی برای مسلمانان به شمار بیاید. (خطبه ۳۴، ص ۶۱) (خطبه ۷۰، ص ۸۹)

حضور در صحنه و مشارکت سیاسی نیز از همین نوع رویکرد است،

چرا که امام علی (ع) می‌فرماید:

حق من بر شما این است، که به بیعت خود با من وفادار، و در

آشکار و نهان خیرخواه (ناظر و کمک‌کننده) من باشید، و هرگاه

شما را برای حضور در صحنه خواندم پاسخ مثبت دهید، و آنگاه

که فرمانتان دادم، بپذیرید. (خطبه ۳۴، مفاتیح الحیات، ص ۴۶۳)

نفاق و دورویی و دنیاطلبی

شناسایی این گروه اهمیت زیادی دارد، در عین حال به دلیل صفات ویژه این افراد، شناخت آنان کار ساده‌ای نیست. چرا که به قول امام (ع) این گروه با انجام ظاهری اعمال آخرت، دنیا طلبی می‌کنند و خود را کوچک و متواضع نشان می‌دهند و همانند مومنان واقعی می‌آیند، با گامهای ریاکارانه، پوشش زهد و تقوا را وسیله نفاق و سودجویی قرار می‌دهند. (خطبه ۳۲، ص

(۵۷)

در برابر چو، گوسپند سلیم در قفا همچو گرگ مردم خوار

(سعدی)

هواپرستی و دنیا طلبی نیز آفتی بس بزرگ است، که می تواند انسان را از حق باز دارد و به ورطه نابودی بکشاند. ضعف و تسلیم در برابر خواهش نفس، مقام پرستی، ثروت اندوزی و مصلحت اندیشی فارغ از حق، حقیقت و آرزوهای طولانی، همگی از مصادیق بارز و ویژگی های مهم دوری از حق و نزدیکی به شیطان است، که دشمن آنها را به خوبی می شناسد، و در صدد به دام انداختن افراد جامعه به ویژه صاحبان اندیشه و تفکر می باشد و در صورت غفلت، به یکی از این تزویرهای دنیا طلبی، گرفتار خواهند شد. پس امام با بیان ویژگی های دنیا طلبی و توجه به آخرت اندیشی، ما را از هواپرستی و آرزوهای طولانی (دور از دسترس) بر حذر می دارد. (خطبه ۴۲، ص ۶۷)

عدم پیروی و اطاعت از ولایت (رهبری)

برای مردم و رهبر حقوقی حاکم است، که توجه نکردن به این حقوق از جانب هر یک موجب خسارتهای جبران ناپذیر است امام (ع) پس از بیان حقوق مردم که باید از جانب رهبر رعایت شود و مهمترین آنها را خیرخواهی، عدل در تقسیم بیت المال، آموزش دادن و تربیت افراد جامعه می باشد، حق رهبر بر مردم را در بیعت و وفاداری و خیرخواهی آشکار و نهان و نیز از همه مهمتر اطاعت در وقت فرمان بیان می نماید.

یکی از مهمترین اهداف دشمنان در هر جامعه، ایجاد فاصله و اختلاف بین مردم و رهبری می باشد و در این راه کوشش های فراوانی به کار می بندند، تا با شایعات و بیان ویژگی های غیر واقعی رابطه مردم و رهبر جامعه را تضعیف

نمایند، و به اعتماد مردم نسبت به رهبری جامعه، خدشه وارد سازند. (ص ۶۱،

خطبه ۳۵)

از اینرو آگاهی جامعه، وحدت و یکپارچگی افراد آن مستلزم پیروی از رهبری می‌باشد، حتی این موضوع در کشورهایی با مکتب‌های سوسیالیستی نیز توانسته است سال‌های متمادی جامعه را به سوی اهداف و آرمان‌های رهبر آرمانی خود سوق دهد. تفکرهای بودائیسیم و کمونیستی از این گروه می‌باشند. البته محور اصلی در حکومت اسلامی گرایش همه افراد به ولایت و رهبری الهی است، که نمونه موفق آن حکومت رسول خدا (ص) و زعامت امام علی (ع) است.

مکر، حيله و شبهه افکنی

بهترین تعریف از شبهه را در کلام نغز امام علی (ع) می‌توان یافت، که

فرمودند:

"شبهه" را به این جهت شبهه نامیده اند که به حق شباهت دارد، نور هدایت کننده دوستان خدا در شبهات، همانا یقین، و راهنمای آن مسیر هدایت الهی است. اما دشمنان خدا، دعوت کننده شان در شبهات، همانا گمراهی و راهنمای آنان غفلت، نا آگاهی و کوری دل است.

نمونه بارز نیرنگ و فریبکاری و شبهه افکنی در تاریخ، که توانست ضربه

بزرگی به اسلام وارد نماید، واقعه جنگ صفین است، که دشمن توانست، با

بر سر نیزه کردن ورق‌های قرآن و ایجاد تردید، بین سربازان سپاه اسلام، باطل را حق جلوه داده و برای مدتی بر جبهه اسلام فائق آمدند و این گونه بود فرزند شوم نیرنگ و ریا متولد شد. (خطبه ۲۲، ص ۱۶۴)

از اینرو توجه به فریبکاری دشمنان در هر زمان بر ما لازم است؛ گویی همواره تاریخ معبر گذشتگان و عبرت آیندگان است. (خطبه ۱۲۴، ص ۱۶۷)

در کتاب قرآن حکیم نیز، به نیرنگ دشمنان اشاراتی شده است و از نمونه‌های روشن و صریح آن می‌توان به آیه ۱۵ سوره طارق اشاره نمود که می‌فرماید:

آنها پیوسته حيله و مکر می‌کنند.

و در سوره بقره آیه ۱۶۸ می‌فرماید:

از گامها و تحرکات شیطان پیروی نکنید، همانا او دشمن

آشکار شماست.

و آیات دیگری که از خدعه و حيله گری شیطان و پیروانش حکایت

دارد، بصیرت و خردمندی ضرورتی است، که برای فهم و مواجهه با شبه

افکنی می‌تواند راهگشا باشد.

همیشه به یاد داشته باشید، که هدف شبه افکنان، در هر دوره پرداختن به پیرامون و حاشیه سازی برای یک موضوع مهم است، کمرنگ ساختن مسائل اصلی و بی توجهی به متن یک تصمیم، فرد یا موضوع می تواند، فرسنگ ها افراد را از اهداف یک امر مهم دور سازد، چنین شبهاتی در خصوص واقعه کربلا و حماسه خونین امام حسین (ع) و یارانش با هدف تخدیر و ایجاد نگاه متعصبانه و یا حتی بی ارزش انگاری این حرکت عظیم با نسبت دادن اهداف دنیوی برای امام، از اینگونه شبه افکنی ها توسط دشمنان است.

بدعت‌گذاری

آنچه در احوال برخی افراد به ظاهر دیندار، بیشتر قابل تأمل است، انتخاب مسیر، برخلاف قرآن و احکام الهی است، بدعت‌گذاری، پدید آوردن نوآوری‌هایی است، که در آن حق و باطل در هم آمیخته است، از این رو، دشمنان نیز قبل از آنکه به طور دقیق عقیده و دین ما را مورد آماج قرار دهند، با بدعت‌گذاری و ایجاد فتنه‌های پنهان، عزم افراد سست، و متزلزل می‌کنند، و امام (ع) از این موضوع به عنوان یکی از علل پیدایش فتنه انگیزی نام برده است. ظهور مکاتب انحرافی حاصل از بدعت، با نیت سست نمودن عقاید انسان‌ها، بارها در طول تاریخ تکرار شده است، مصداق آن همانند گوساله پرستی در دین یهود، در فقدان حضرت موسی (ع) و فرقه‌های ضاله که

همچنان در در نسل‌های امروزی در یهودیت، مسیحیت و اسلام ظهور و رشد یافته است، صهیونیست، نازیسم، بهائیت و شیطان پرستی از جمله این انحرافات می‌باشد.، که در برخی از موارد به طور نظامند گسترش یافته و از پشتیبانی و حمایت گروه‌های قدرت و ثروت در جهان نیز بهره مند هستند، و حتی تبلیغات گسترده‌ای در رسانه‌های عظیم خود به راه انداخته اند.

توجه به غیر خدا

یکی از نشانه‌های فتنه انگیزان، بازداشتن انسان‌ها از یاد خدا و ترویج فرهنگ‌های مبتنی بر جاذبه‌های دنیوی است، که در هر عصر و زمان، ابزار و آلات مخصوص به خود را داشته است، اگر در گذشته افرادی با تمسک به علم ستاره شناسی، جادوگری و غیب گویی در تلاش برای دوری اذهان انسان‌ها از یاد و نام خدا بوده اند، امروزه بهره گیری از ابزار قدرتمند دیگری موقعیت‌های مشابه را فراهم می‌نماید، هر چند بهره گیری از آلات و ابزار امروزی در جهات مثبت و خداپسندانه نیز امکان‌پذیر است، و بلکه توجه به آن‌ها از اولویت بیشتری برخوردار است، همواره بایستی به تبعات نامطلوب که با نیات شیطانی از این فناوری‌ها استفاده می‌گردد توجه نموده و هوشیار

بود. از جمله ابزار و امکانات مورد نظر می‌توان به رسانه‌های ارتباط جمعی، فیلم، موسیقی، شبکه‌های ماهواره‌ای و اینترنتی اشاره کرد، که نفوذ شایان توجهی در اقشار مردم دارد، و می‌تواند مروج فرهنگ‌های مختلف باشد. وعده‌های دروغین و زیبا جلوه دادن زشتی‌ها و کوچک نشان دادن گناهان، سرآغازی است که، جامعه به تدریج به انحطاط و سرانجام به سقوط فرهنگی برسد، و در مقابل پروا داشتن از بدی‌ها و پلشتی‌ها و توجه بیشتر به مبداء هستی یعنی خداوند بزرگ می‌تواند در جامعه ایجاد امنیت فکر، اندیشه و تبلور جامعه آرمانی را تداعی نماید، وظیفه ما در چنین عرصه‌ای گره زدن تعهد و تخصص است تا جهت‌گیری فناوری‌های نوین در مقاصد اخلاقی، تربیتی و پرورشی و با نگاه ارزشی، (الهی)، به کار گیریم و با برنامه‌ریزی و استمرار حرکت دفاعی، جنگ نرم دشمن را پاسخ در خور و شایسته بدهیم. (خطبه ۷۹، ص ۹۱) البته توجه به جذابیت‌ها و جلوه‌های بصری و روانی مسائل گفته شده نیز از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است، به ویژه نسل نوجوان و جوان جامعه بیشتر تحت تاثیر این مسائل می‌باشد. آثاری مانند فیلم،

انیمیشن، فضاهای تفریحی، فرهنگی و هنری باید از این جاذبه‌ها، بهره لازم را

ببرد. (خطبه ۸۳، ص ۹۷)

خودسر و خودرأی بودن

درباره این موضوع که یکی از دلایل فتنه انگیزی در جامعه نیز محسوب می‌گردد، سخن شیوای امام علی (ع) که درباره گروهی از افراد که هم در عصر خود ایشان و هم در امروز و آینده صادق است بسیار تأمل برانگیز است، ایشان می‌فرماید:

در شگفتم! و چرا در شگفت نباشم؟! از خطای گروههای پراکنده با دلایل گوناگون، که هر یک در مذهب خود دارند؛ نه گام بر جای گام پیامبر (ص) می‌نهند، و نه از رفتار و جانشین او پیروی می‌کنند، نه به غیب ایمان می‌آوردند، و نه خود را از عیب برکنار می‌دارند، و به شبهات عمل می‌کنند، و در گرداب

شهوات غوطه‌ورند. ریا، و نیکی در نظرشان، همان است که می‌پندارند، و زشتی‌ها، همان است که آنها منکرند، در حل مشکلات به خود پناه می‌برند، و در مبهمات تنها به رای خود تکیه می‌کنند، گویا هر کدام امام و راهبر خویشند، که به دستاویز مطمئن و اسباب محکمی که به آن باور دارند، چنگ می‌زنند.

این افراد که در جوامع مختلف نمونه‌های شناخته شده‌ای دارند، به دور از بصیرت و توجه به نظرات عقلای جامعه خویش و نیز عدم تبعیت از ولایت و رهبری، خود را دستمایه فتنه‌گران و فرصت‌طلبان نموده‌اند و چه بسا به دلیل جایگاه ویژه‌ای که به دست آورده‌اند، در ایجاد منابع سودجویان فرهنگ و اقتصاد جامعه، نقش بارزی داشته‌اند. در جامعه ما نیز وجود افرادی در آغاز تثبیت انقلاب اسلامی از چنین ویژگی برخوردار بودند، که پس از ایجاد آسیب‌هایی به نهادهای جامعه از میان مردم طرد شده‌اند. بازشناسایی چنین مسائلی برای همه دولت‌مردان و مسئولین و خردمندان جامعه، از مهمترین موضوعات اعتقادی است.

ظلم‌پذیری، امر به منکر و نهی از معروف!

زمانی که خواص جامعه و به پیروی از آنان عوام جامعه، دیگر نسبت به زشتی‌های حاکم ستمگر حساسیت نشان ندهند، و جور او را گردان نهند، آنگاه مصداق کلام امام می‌شوند، که می‌فرماید:

گویی چونان پیکرهای بی‌روح، و روح‌های بدون جسم می‌شوند، مانند عبادت‌کنندگانی بدون صلاحیت و بازرگانان بدون سود تجارت، بیدارانی خفته و حاضران غایب از صحنه، و آن هنگام است، که حاکم ظالم مسلط می‌گردد، و در آن زمان از میان امت اسلام خارج، و بر راه گمراهی ایستاده است، و این تصویر جامعه ظلم‌پذیر است. (خطبه ۱۰، ص ۱۰۸)

بر اساس وعده خداوند بزرگ در کتاب آسمانی قرآن، هیچ جامعه ای دچار تغییر، تحول و سازندگی نخواهد شد تا اینکه خود، آن تغییر را پذیرا باشد، و از حاکمان ستمگر تبعیت نکنند.

عواقب فتنه‌انگیزی در جامعه

آنگاه که تخم فتنه در جامعه پراکنده شود، و آثار آن که قبلاً به آنها اشاره گردید، آشکار گردد و افراد و گروه‌های مسئول در جامعه (مانند نخبگان، عالمان، دانشمندان، صاحب نظران و اندیشمندان) سکوت اختیار نموده و بی تفاوت بمانند؛ زمانی فرا خواهد رسید که دیگر، نتیجه و خواسته دشمن به ثمر رسیده و به فرموده امام کشتزار او به بار نشسته است و میوه او آبدار شده و چون شتر مست خروشیده و چون برق درخشیده، پرچم‌های سپاه فتنه از هر سو به اهتزاز درآید و چونان شب تار و دریای متلاطم، به مردم روی آورند و ... آنها که بر سر پا ایستاده اند درو شوند، و آنها که بر زمین افتادند، لگدمال شوند. اگر چه سخنان امام پیش تر به کوفیان، نوید سرنوشت حاصل از فتنه

انگیزی را بیان داشته است؛ اما به واقع ویژگی‌های گفته شده در تمام اعصار می‌تواند، مصداق داشته باشد، و این پیامی است که همچون خود تاریخ عبرت انگیز، و تأمل برانگیز است. (خطبه ۱۰۱، ص ۱۳۳)

و در آخر در این نوشته، توجه به سخنان و خطبه‌های نغز امام که فراتر از عصر خویش بیان گردیده، جاری بودن مفاهیم دفاع و جنگ نرم، حتی بدون سخت افزار و نرم افزارهای نوین عصرهای کنونی قابل لمس بوده و تغییر چندانی نداشته است، بلکه در قالب‌های ابزاری متفاوت ظهور یافته است امید است در نوشته‌های بعدی که در یک کتابچه دیگر تقدیم می‌گردد ابعاد دیگر این موضوع بررسی و ارائه گردد.

منابع:

- ❖ کتاب نهج البلاغه، ترجمه استاد حجت الاسلام محمد دشتی
- ❖ کتاب نهج البلاغه، ترجمه استاد سید جعفر شهیدی
- ❖ بیانات و سخنان مقام معظم رهبری و بزرگان دیگر
- ❖ کتاب مفاتیح الحیات، آیت الله جوادی آملی
- ❖ کتاب گلستان سعدی
- ❖ کتاب مثنوی مولوی
- ❖ مقالات مرتبط با زندگی پیامبر(ص) و امام علی (ع) و سایت‌های اینترنتی معتبر